

VLADO OŠTRIC

Nepotrebna »otkrića« o ogulinskom procesu Josipu Brozu*

Članak dra Ivana Očaka i Jove Popovića *Nepoznati dokumenti o prvom suđenju Josipu Brozu* — s nadnaslovom *Prvi put u široj javnosti* i podnaslovom *Smatralo se da su uništenjem arhiva ogulinskog okružnog suda uništeni svi akti o suđenju Josipu Brozu. Međutim, suradnici 'Vjesnika' pronašli su u arhivu Stola sedmorice u Zagrebu dragocjene dokumente s toga suđenja* — objavljen u *Vjesniku* 17. rujna 1975. iznosi »otkrića« koja to nisu, jer su dokumenti o kojima je riječ već bili i otkriveni u arhivu i stručno objavljeni u javnosti pristupačnoj knjižici, još prije 8 godina. Proučavao ih je i objavio Mihael Sobolevski, tada radnik Zavičajnog muzeja u Ogulinu.¹

Evo o čemu je, pobliže, riječ.

1. I. Očak i J. Popović vidjeli su rad M. Sobolevskog (ne navode naslov) »Ogulinski proces 1927. Josipu Brozu i grupi komunista i simpatizera KPJ iz Hrvatskog primorja« u Zborniku I, Radnički pokret Hrvatskog primorja, Gorskog kotara i Istre 1919—1941, Rijeka 1970, 613—626.² U tom radu Sobolevski ne objavljuje dokumente — kako to Očak i Popović kažu — nego se njima služi kao izvorima za svoj tekst. Ovdje je važno istaći da o dokumentima Sobolevski donosi uobičajene podatke (arhiv i fond u kojem se nalaze, te signature), tako da njegove bilješke 51, 56 i 59 sadrže takve podatke i za dokumente koje su Očak i Popović »otkrili«. Oni, dakle, nisu imali što otkrivati nego su prema podacima iz tih bilježaka potražili dokumente u Arhivu Hrvatske, a ne poseban arhiv, kako se čini prema podnaslovu članka u *Vjesniku*.

2. Sobolevski u bilješki 1. svog rada navodi dotadašnju literaturu o Ogulinskom procesu 1927, uz ostalo i svoju knjižicu »Ogulinski proces Josipu Brozu 1927, Ogulin 1968, str. 81«. Takvi podaci obavezuju istraživače da konzultiraju tu literaturu (to je jedno od pravila znanstvenog rada historičara). Da su to Očak i Popović učinili »otkrili« bi u spomenutoj knjižici prilog »Dokumenti, članci i fotografije«, a u njemu pod brojevima 12, 17, 18 i 19 — dokumente za koje u *Vjesniku* tvrde »prvi se put objavljuju u našoj štampi«. Netko bi mogao reći da se izraz »štampa« odnosi na novine, pa napominjemo da je Sobolevski pisao

* Tekst koji slijedi poslan je, preporučenim pismom, uredniku *Vjesnika* 23. rujna 1975, ali ga *Vjesnik* nije objavio. Tekstu su sada dodane bilješke, s dopunskim objašnjenjima i podacima.

¹ M. Sobolevski danas radi u riječkom Muzeju narodne revolucije.

² Očak i Popović spominju ime M. Sobolevskog i posebni naslov prve knjige Zbornika.

o tom procesu i u *Novom listu* (brojevi 74–80, 29. III–6. IV 1969). Sama knjižica prigodno je izdanje Općinskog odbora SUBNOR-a u Ogulinu i dosta je široko distribuirana. Stručna je javnost upozorena na nju prikazom u *Jugoslavenskom istorijskom časopisu*, 1968, br. 3–4, 211–212.³

3. U knjižici M. Sobolevskog ti su dokumenti stručno objavljeni. To spominjem zato što Očak i Popović nisu te dokumente objavili (iako tako kažu u članku) nego — kojekako — prepričali i u nizu izvoda djelomice citirali. Pri tome su učinili više grešaka u opisu dokumenata, ali i u citiranju njihovih tekstova (npr. — u četvrtom stupcu — *Ernest Čimić* postao je *Cvetko*, *Ivan Manzoni Mangania*, *Trobar Trohan*, *Vežić Vezić*, pa *Vejić*, umjesto »Pošto je za predlog izvijestitelja glasao glasitelj...« dolazi »Pošto se je na predlog izvijestitelja glasatelja glasao glasatelj...«, umjesto »zapiske« »zapreke«, umjesto »po isk. p.« — što znači »po istom kaznenom postupku« — dolazi »po S 19. k. p.« — slična greška u trećem stupcu gdje umjesto »dnb« što znači »dinara biljega« stoji »dub.« — *oružnik* Severin Puc postao je »*osuđenik*«, a drugi *oružnici* »drugi osuđenici« itd.).

4. Tu, dakle, nema otkrića, ali ima površnog rada i senzacionalizma. Vidi se to i po drugim, može se reći, važnijim stvarima. Tako je — po Očaku i Popoviću — jedan od istaknutih komunista u cijelom međuratnom razdoblju Ivan Dujmić — među ostalim član Okružnog komiteta KPJ za Hrvatsko primorje u vremenu od 1932. do 1934, sudionik osnivačkog kongresa KPH 1937. godine, dugogodišnji rukovodilac i član KPJ u Hrvatskom primorju — »provalio« J. Broza. »Provaliti« u ilegalnom radu Komunističke partije — značilo je izdati svoje drugove — a takav je čin bio osuđivan ne samo zbog nemoralnosti nego i kao prijetnja opstanku organizacije. Bijaše to, u tom teškom vremenu ilegalnog rada, u sukobu s režimom i njegovim organima vlasti, jednako izdaji pokreta. Da su Očak i Popović pročitali dobro i po njima »otkrivene« dokumente vidjeli bi da je I. Dujmić izjavio da je posudio neke knjige J. Broza, a to je za policajce bilo dosta da odmah uhapsi i Broza. Da su dobro pročitali što piše Sobolevski vidjeli bi da je do otkrića organizacije u Hrvatskom primorju, a tek nakon toga i hapšenja J. Broza, došlo zbog toga što su konfidenti prijavili policiji da se u Kraljevici primjećuje rad komunista i javili joj tko se bavi takvim komunističkim radom, itd. Nisu točni ni drugi podaci koje navode Očak i Popović — npr. o hapšenju J. Broza i neki drugi, ali te pogreške u odnosu na istaknutu u vezi s I. Dujmićem, nisu tako krupne. Ipak i one govore da su Očak i Popović radili površno i išli za senzacijama.

³ U prikazu se govori i o zbirci izvora u toj knjižici. Istraživanja i radovi M. Sobolevskog o toj temi zabilježeni su i u *Časopisu za suvremenu povijest: V. Oštrić Prilozi suvremenoj povijesti u novijim lokalnim i regionalnim zbornicima u Hrvatskoj*, 2/1972, 144, 148. Stjecajem okolnosti to je upravo broj posvećen 80-godišnjici rođenja Josipa Broza Tita. Knjižica M. Sobolevskog zabilježena je dakako i u »Bibliografiji knjiga i brošura o Josipu Brozu Titu 1941–1972.« *M. Sentić* u istom broju ČSP, 199 i u poznatom priručniku *Ž. D. Protića, M. Vesovića, M. Matića* »Socijalistički i radnički pokret i Komunistička partija Jugoslavije 1867–1941. Bibliografija posebnih izdanja (1945–1969)«, Beograd 1972, 443–444 (u obje bibliografije s anotacijama koje spominju i dokumente u knjižici).

Napominjem da u radu kojim su se Očak i Popović služili Sobolevski ne navodi dokumente o kojima je riječ prema izdanju u svojoj knjižici, nego prema arhivu u kojemu se nalaze, a knjižicu citira samo u bilj. 1. Taj neveliki nedostatak nema neku važnost za ovaj problem.

5. Današnja razvijenost znanstvenog istraživanja povijesti radničkog pokreta i pristupačnost tih rezultata u radovima i izdanjima građe, do kojih svatko tko je za to zainteresiran može doći,⁴ čini suvišnim takve senzacionalističke novinske napise o povijesnim temama. Novinske članke valja zasnivati na poznavanju relevantne povijesne literature, a ne na izmišljanju senzacija.⁵

⁴ Ne tvrdim da je taj dio posla lak, ali je moguć i neophodno je obavljati ga, pogotovo ako je interes za povijest profesionalan. – O I. Dujmiću usp. npr. *Ivan Jelić, Komunistička partija Hrvatske 1937–1941*, Zagreb 1972, str. 63 i dalje; objavljeno je i sjećanje I. Dujmića u spomenutom zborniku pod naslovom *Moja djelatnost u revolucionarnom radničkom pokretu*, 37–45.

⁵ Ove kritičke opaske ne negiraju novinarski rad na povijesnim temama i njihovo novinsko objavljivanje, nego su, samo, upozorenje na poneki preduvjet za valjano obavljanje tog posla.